

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища

Павличенко А.В., Рудченко А.Г., Конопльова О.О.

ГРОМАДСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення семінарських занять

для студентів освітньо-професійної програми «Технології захисту
навколишнього середовища»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища

Дніпро
НТУ «ДП»
2024

Павличенко А.В., Рудченко А.Г., Конопльова О.О.

Громадська екологічна діяльність. Методичні рекомендації до проведення семінарських занять для студентів освітньо-професійної програми «Технології захисту навколишнього середовища» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища / А.В. Павличенко, А.Г. Рудченко О.О. Конопльова; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро: НТУ «ДП», 2024. – 13 с.

Упорядники:

А.В. Павличенко, докт. техн. наук, проф.

А.Г. Рудченко, ст. викладач.

О.О. Конопльова, асистентка

Затверджено науково-методичною комісією спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища (протокол № 5 від 12.04.2024) за поданням кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища (протокол № 6 від 31.01.2024).

Подано методичні рекомендації для проведення семінарських занять для студентів освітньо-професійної програми «Технології захисту навколишнього середовища» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Орієнтовано на активізацію навчальної діяльності бакалаврів спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища та закріплення практичних знань з даної дисципліни.

Відповідальна за випуск – завідувачка кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища О.О. Борисовська, канд. техн. наук, доц.

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
Семінарське заняття №1 Екологічний рух в світі та Україні	5
Семінарське заняття №2 Громадськість та природоохоронні проекти і заходи	7
Семінарське заняття №3 Громадська екологічна спільнота в галузі збережені довкілля	8
Семінарське заняття №4 Громадські екологічні організації та ради в органах влади та місцевого самоврядування	10
КРИТЕРІЇ ТА ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ	11

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Одним з найважливіших завдань фахівця з захисту довкілля є навички з проведення громадської екологічної діяльності використовуючи вітчизняний та міжнародний досвід в галузі громадського нагляду та контролю.

Мета методичних рекомендацій – систематизація та закріплення теоретичних знань, одержаних студентами на лекціях з дисципліни «Громадська екологічна діяльність», а також уміння практично використовувати ці знання для вирішення реальних задач громадського нагляду та контролю за діяльністю державних органів центральної та місцевої влади при управлінні екологічною діяльністю.

Дані методичні рекомендації містять чотири теми семінарських занять. Кожна тема має назву, мету, перелік доповідей, питання для самоконтролю та рекомендовану літературу.

Доповідь здобувач вищої освіти надає у вигляді презентації, використовуючи програмне забезпечення *PowerPoint* та літературні джерела, в тому числі Internet ресурси. Оформлення та об'єм студент обирає самостійно.

В результаті проведення семінарських занять студенти повинні засвоїти:

- ❖ особливості формування та становлення громадського екологічного руху в Україні та світі;
- ❖ правові засади громадської екологічної діяльності з охорони довкілля в Україні та світі;
- ❖ формування інтересів громадськості щодо захисту довкілля в державній екологічній політиці;
- ❖ аналіз участь громадськості в розробці та реалізації природоохоронних проектів та заходів;
- ❖ здійснення громадського екологічного контролю;
- ❖ повноваження громадських організацій у галузі охорони довкілля;
- ❖ аналіз діяльність громадських екологічних рад в органах влади та місцевого самоврядування;

Тема 1 Екологічний рух в світі та Україні

Мета заняття: сприяння поглибленому засвоєнню здобувачами вищої освіти загальних знань формування та становлення громадського екологічного руху в світі та Україні.

В результаті виконання семінарського заняття будуть сформовані наступні **результати навчання:** знати особливості формування та становлення громадського екологічного руху в Україні та світі; знати правові засади громадської екологічної діяльності з охорони довкілля в Україні та світі; вміти формувати інтереси громадськості щодо захисту довкілля в державній екологічній політиці.

Доповіді на семінарське заняття

1. Оргуська конвенція (1998).
2. Конференція в Ріо-де-Жанейро (1992).
3. Міжнародні громадські екологічні організації та рухи.
4. Громадський екологічний рух в Україні.
5. Нормативно-законодавча база в сфері громадської екологічної діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Мета та основні визначення Оргуської конвенції.
2. Загальні положення Оргуської конвенції.
3. Доступ до екологічної інформації.
4. Збір та поширення екологічної інформації.
5. Участь громадськості у прийнятті рішень щодо конкретних видів діяльності.
6. Участь громадськості в питаннях розроблення планів, програм і політичних документів, пов'язаних з навколишнім середовищем.
7. Захист прав громадян згідно Оргуської конвенції.
8. Контроль за виконанням Оргуської конвенції.
9. Перелік видів діяльності, що контролюється Оргуською конвенцією.
10. Документи, що прийняті на конференції у Ріо-де-Жанейро (9 травня 1992).
11. Громадськість та зміни в кліматі.
12. Громадськість та стратегія сталого розвитку
13. Залучення громадськості до реалізації екологічних проектів та природоохоронних заходів.
14. Головні міжнародні екологічні організації.
15. Розвиток та становлення громадського екологічного руху в Україні.
16. Нормативно-законодавча база в сфері громадської екологічної діяльності.

Рекомендована література

1. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#top
2. Як Орхуська конвенція допоможе захистити довкілля. <https://library.kr.ua/news/orxconf/>
3. Берзіна С.В. Громадський екологічний контроль: посіб. для громадських інспекторів з охорони довкілля / С.В. Берзіна, В.Є. Борейко, Г.С. Бузан ; за заг. ред. І.О. Яковлева. – К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. – 150 с.
4. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : закон України від №1264–ХІІ від 25.06.91 [редакція від 04.06.2017 р.]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> .
5. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на ХХІ століття» (2002—2012) / За ред. Руденко Л.Г. — К. : Академперіодика, 2014. — 359 с
6. Заржицький, О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): моногр. / О.С. Заржицький.– Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 200 с.
7. Матвійчук В. К., Чугаєнко Ю. О., Савенков О. І. Екологічна політика в системі державного управління національним господарством : Монографія. – К.: Національна академія управління, 2013. – 198 с.
8. Самойленко Н. М. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. – Харків : НТУ «ХПІ», Видавництво «Лідер», 2018. – 174 с.
9. Стегній О. Екологічний рух в Україні: соціологічний аналіз / О.Стегній. – К. : КМ Академія, 2001. – 243 с.
10. Берзіна С.В. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. Посібник / С.В. Берзіна, І.І. Яреськовська та ін. – К.:Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування,2017. – 134 с.
11. Екологічне право : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Кірін Р. С. та ін.]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 318 с.
12. Екологічне право України. Загальна частина: підручник/ М.В. Краснова, Ю.А. Краснова. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2021 – 190 с.
13. Міжнародна екологічна політика: теорія, методологія, сценарії розвитку: монографія / [Т.В. Князева; ДонДУУ]. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2014. – 384 с.
14. Ладиченко В.В. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник / В.В. Ладиченко, І.В. Гиренко, Л.О. Головка, В.А. Вітів. – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2019. – 363 с.

Тема 2

Громадськість та природоохоронні проекти і заходи

Мета заняття: сприяння поглибленому засвоєнню здобувачами вищої освіти загальних знань про залучення громадськості до розробки природоохоронних проектів та заходів.

В результаті виконання семінарського заняття будуть сформовані наступні **результати навчання:** вміти аналізувати участь громадськості в розробці та реалізації природоохоронних проектів та заходів.

Доповіді на семінарське заняття

1. Роль громадськості у розробці та реалізації екологічних проектів та заходів.
2. Бюджет участі, як інструмент вирішення екологічних проблем громад.
3. Громадські ініціативи спрямовані на вирішення екологічних проблем певних територій та об'єктів навколишнього середовища.
4. Дослідження громадської думки про актуальність і доцільність здійсненого проекту

Питання для самоконтролю

1. Основні вимоги до створення екологічних проектів.
2. Види та рівні екологічних проектів.
3. Особливість залучення громадськості до розробки екологічних проектів національному рівні.
4. Екологічні проекти на місцевому рівні та громадськість.
5. Бюджет участі – історія запровадження в Україні та світі.
6. Вирішення екологічних проблем територій та об'єктів довкілля за громадською ініціативою.
7. Процедура дослідження громадської думки щодо актуальності і доцільності екологічних проектів

Рекомендована література

1. Берзіна С.В. Громадський екологічний контроль: посіб. для громадських інспекторів з охорони довкілля / С.В. Берзіна, В.Є. Борейко, Г.С. Бузан ; за заг. ред. І.О. Яковлева. – К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. – 150 с.
2. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : закон України від №1264–XII від 25.06.91 [редакція від 04.06.2017 р.]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> .
3. Матвійчук В. К., Чугаєнко Ю. О., Савенков О. І. Екологічна політика в системі державного управління національним господарством : Монографія. – К.: Національна академія управління, 2013. – 198 с.

4. Самойленко Н. М. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. – Харків : НТУ «ХП», Видавництво «Лідер», 2018. – 174 с.

5. ТРЕНІНГ З УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ: приклади найкращих проєктів ПРООН/ГЕФ ПМГ за участю дітей та молоді в сфері захисту довкілля. https://www.ecoosvita.org.ua/sites/default/files/imce/pryklady_naykrashchyh_proekti_v_gef_pmg.pdf

6. Проєкти екологічного спрямування. <https://osvita.ua/school/method/technol/2311/>

7. Батенко Л.П., Загородніх О.А., Ліщинські В.В. Управління проєктами: Навч. посібник - КНЕУ, 2003. - 231с.

8. Кожушко Л. Ф. Управління проєктами [Текст] : навчальний посібник / Л. Ф. Кожушко, С. М. Кропивко ; МОН України, НУВГП. – Київ : Кондор, 2016. – 388 с. – ISBN 978-966-2781-80-9.

9. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова і. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с.

10. Кузнецов Є. Д. Прийняття проєктних рішень в управлінні проєктами : навчальний посібник / Кузнецов Є. Д., Морозов В. В. – К. : Університет «КРОК», 2011. – 169 с.

11. Громадські організації у формуванні екологічної політики та вирішенні екологічних питань. <https://cedos.org.ua/go-u-formuvanni-ekologichnoyi-polityky-ta-vyrishenni-ekologichnyh-pytan-konspekt-vystupu-svitlany-matus/>

Тема 3

Громадська екологічна спільнота в галузі збережені довкілля

Мета заняття: сприяння поглибленому засвоєнню здобувачами вищої освіти загальних знань про особливості здійснення громадського екологічного контролю та нагляду в сфері охорони довкілля.

В результаті виконання семінарського заняття будуть сформовані наступні **результати навчання:** вміти здійснювати громадський екологічний контроль

Доповіді на семінарське заняття

1. Взаємодія громадськості з органами державної влади в сфері державної екологічної політики.
2. Особливості здійснення громадського екологічного контролю.
3. Громадськість та забезпечення доступу до інформації.
4. Участь громадськості у процедурі оцінки впливу на довкілля.
5. Участь громадськості у процедурі стратегічної екологічної оцінки.
6. Роль громадськості у формуванні територій природно-заповідного фонду, екологічної мережі тощо.

Питання для самоконтролю

1. Державна екологічна політика та громадськість.
2. Громадській контроль та нагляд в системі державного екологічного управління в Україні.
3. Екологічна інформація та доступність до неї громадськості.
4. Оцінка впливу на довкілля та участь громадськості.
5. Стратегічна екологічна оцінка та участь громадськості.
6. ПЗФ та роль громадськості.

Рекомендована література

1. Берзіна С.В. Громадський екологічний контроль: посіб. для громадських інспекторів з охорони довкілля / С.В. Берзіна, В.Є. Борейко, Г.С. Бузан ; за заг. ред. І.О. Яковлева. – К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. – 150 с.
2. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. <https://mepr.gov.ua>
3. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text>
4. Матвійчук В. К., Чугаєнко Ю. О., Савенков О. І. Екологічна політика в системі державного управління національним господарством : Монографія. – К.: Національна академія управління, 2013. – 198 с.
5. Самойленко Н. М. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. – Харків : НТУ «ХП», Видавництво «Лідер», 2018. – 174 с.
6. Офіційна сторінка ОВД. <https://mepr.gov.ua/diyalnist/otsinka-vplyvu-na-dovkillya/yedynij-reyestr-z-ovd/>
7. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>
8. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
9. Андронов В.А. Заповідна справа: навч. посіб. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
10. Закон України про природно-заповідний фонд України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
11. Офіційний сайт ПЗФ України <https://wownature.in.ua>
12. Закон України «Про екологічну мережу України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text> .
13. Смарагдова мережа України. <http://emerald.net.ua/смарагдова-мережа-україни-база-даних/>

Тема 4

Громадські екологічні організації та ради в органах влади та місцевого самоврядування

Мета заняття: сприяння поглибленому засвоєнню здобувачами вищої освіти загальних знань про діяльність громадських неурядових організацій в природоохоронній галузі.

В результаті виконання семінарського заняття будуть сформовані наступні **результати навчання:** знати особливості формування та становлення громадського екологічного руху в Україні та світі; знати повноваження громадських організацій у галузі охорони довкілля; знати повноваження громадських організацій у галузі охорони довкілля.

Доповіді на семінарське заняття

1. Громадські неурядові організації в Україні: проблеми становлення та розвитку.
2. Громадські об'єднання: принципи утворення, діяльності, реєстрація, статут та права.
3. Громадська рада в центральних державних органах.
4. Громадські ради в органах місцевого самоврядування.

Питання, що розглядаються на семінарському занятті

1. Громадські неурядові організації в екологічній сфері.
2. Принципи утворення і діяльності громадських об'єднань.
3. Утворення та реєстрація громадського об'єднання.
4. Статут громадського об'єднання.
5. Права громадських об'єднань.
6. Громадська рада при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України.
7. Державні екологічні інспекції та громадській контроль.
8. Державне агентство водних ресурсів України та громадський контроль.
9. Державна служба геології та надр України та громадський контроль.
10. Самоврядування в Україні.
11. Громадськість в органах місцевого самоврядування.

Рекомендована література

1. Закон України «Про громадські об'єднання»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
2. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. <https://mepr.gov.ua>
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. <https://www.kmu.gov.ua>

4. Перелік громадських організацій. <https://eco.auc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Перелік-громадських-організацій.pdf>
5. Офіційний сайт Департаменту екології та природних ресурсів в Дніпропетровській області.
6. Офіційний сайт Державної екологічної інспекції <https://www.dei.gov.ua>
7. Офіційний сайт Державного агентства водних ресурсів України <https://www.davr.gov.ua/pro-vidomstvo>
8. Офіційний сайт Державної служби геології та надр України <https://www.geo.gov.ua/pro-nas/pravovi-zasady/>
9. Закон України про самоврядування. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
10. Повноваження органів самоврядування <http://dergachirda.gov.ua/news/2966>

КРИТЕРІЇ ТА ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів за теоретичною та практичною частиною складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами участі у дискусіях під час інтерактивних лекцій, виконання та презентації результатів індивідуального завдання, тематика якого представлена вище (участь у дискусіях та презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК (бакалавр)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями). Загалом за участь у дискусіях і захист результатів виконання індивідуального завдання отримується максимум 60 балів.

Семінарські роботи виконуються під час семінарських занять (презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК (бакалавр)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями). При несвоєчасному виконанні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується максимум 40 балів.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться підсумкове оцінювання (залік) під час сесії.

Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконане індивідуальне завдання, він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з 5 запитань (одне із кожної лекційної теми), за кожне максимальна кількість балів 12 балів (разом 60 балів) та 4 завдання з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 10 балів (разом 40 балів), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за теоретичну та практичну частини додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Павличенко Артем Володимирович
Рудченко Андрій Геннадійович
Конопльова Олена Олександрівна

ГРОМАДСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення семінарських занять

для студентів освітньо-професійної програми «Технології захисту
навколишнього середовища»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища

Друкується в редакційній обробці авторів

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19.